Dubbii Iimaana Diigu-Kutaa 6.5

Description

Akkaataa Rabbiin ala wanta nama hin fayyannee fi miidhaa hin deebisne kadhachuun shirkii fi wanta iimaana diigu itti taâ€™uâ€“Kutaa 2
Kutaa darbe keessatti Rabbiin ala wanta biraa duâ€™aayin itti qajeelun akkamitti akka shirkii taâ€™uu fi iimaana diigu ilaalu jalqabne jirra. Ammas itti fufuun ni ilaalla. Wallaalummaa irraa kan kaâ€™e namoonni gariin nama duâ€™e kadhachuun shirkii amanti keessaa nama baasu akka taâ€™etti hin ilaalan. Kanaafu, dukkanaa fi dhamaâ€™iinsa kana oofun barbaachisadha:

(B)-Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Isaan ala wanta nama hin fayyannee fi hin miine waammachuu (kadhachuu) shirkii fi kufrii jechuun waame. Kuni aayata baayâ€™ee keessatti dhufee jira. Isaan keessaa:

﴿قُلْ أَرَءَيْتَكُمْ إِنْ أَتَىٰكُمْ عَذَابُ ٱللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ ٱلسَّاعَةُ أَغَيْرَ ٱللَّهِ
تَدْعُونَ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ٤٠ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ
إِن شَآءَ وَتَنسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ٤١﴾

â€œ**Jedhi, â€œMee naaf himaa! Osoo adabbiin Rabbii isinitti dhufee yookiin Qiyaamaan isinitti dhufte, dhugaa kan dubbattan yoo taatan, Rabbiin ala waan biraa ni kadhattuu?â€• Dhugumatti Isa qofa kadhattu. Yoo fedhe waan isin itti kadhattan san isin irraa kaasa. *Wanta [Isatti] qindeessitan ni dagattu.*â€•** Suuratu Al-Anâ€™aam 6:40-41

Ammas ni jedha:

﴿وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ ٱللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْـَٔرُونَ ٥٣
ثُمَّ إِذَا كَشَفَ ٱلضُّرَّ عَنكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنكُم بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ٥٤﴾

â€œQananii (niâ€™imaa) irraa wanti isin bira jiru Rabbuma irraayi. Ergasii yeroo rakkoon isin tuqe garuma Isaatti warwaattu. Yommuu rakkoo isin irraa kaasu, yeroma san isin keessaa gareen wayii Gooftaa isaanitti qindeessu.â€• Suuratu Nahl 16:53-54

Ammas ni jedha:

﴿وَٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾ إِن تَدْعُوهُمْ
لَا يَسْمَعُوا۟ دُعَآءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا۟ مَا ٱسْتَجَابُوا۟ لَكُمْ ۖ وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ
يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ ۚ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ﴿١٤﴾﴾

Kanneen isin Rabbii gadiitti kadhattan **wanta hanga qoola haphii ija temiraayyu hin qaban**. **Yoo isaan kadhattan, kadhaa keessan hin dhagayan. Osoo dhagahaniillee, isiniif deebii hin deebisan. Guyyaa Qiyaamaa** ***shirkii*** **keessanitti ni kafaru (ni mormu). Akka [Rabbii] keessa beekaatti homtu sitti hin beeksisu.** â€• Suuratu Faaxir 35:13-14

(C)â€“ ***Makhluuqa (uumamaa) waammachuuni fi duâ€™aayif itti qajeelun makhluuqa dadhabaa Khaaliqa abbaa humnaa fi dandaâ€™aa taâ€™een wal fakkeessudha.*** Duâ€™aayin haqa qulqulluu Rabbii qofaaf waan taâ€™eef. Namni Rabbiin ala kan biraa waammate (duâ€™aayin itti qajeele), kabaja Gooftaa oltaâ€™ee hanqise, zulmii hundarra guddaa fi fokkuu taâ€™etti kufe. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

﴿إِنَّ ٱلشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

â€œDhugumatti, shirkiin zulmii (miidhaa) guddaadha.â€• Luqmaan 31:13

Ammas, namni wanta Rabbiin malee eenyullee dandeetti irratti hin qabne keessatti makhluuqa kadhate, inni gosoota mushrikoota Arabaa malaykota, nabiyyootaa fi siidaa kadhatan irraayyi. Akkasumas, gosoota Kiristaanota Iisaa fi haadha isaa kadhataniiti.

Ibn Al-Qayyim haqiiqa fakkeessu kanaa akkana jechuun ifa godha: â€œ*Haqiiqan shirkii Khaaliqattii of fakkeessuu fi makhluuqa Isatti fakkeessudha*. Kuni haqiiqaadhan fakkeessudhaâ€¦ Mushrikni amaloota Gabbaramaa qofaaf taâ€™an keessatti makhluuqa Khaaliqatti fakkeessa. Amaloota Gabbaramaa (Rabbii) keessaa:Aangoo rakkisuu fi fayyaduu, kennuu fi dhoowwachuu irratti adda taâ€™uudha. Kuni kadhaa, sodaa fi abdii Isa qofarratti akka rarraasan nama taasisa. Namni wantoota kanniin uumamtootatti rarraase, makhluuqa Khaaliqatti fakkeesse. Fakkeessun hunda caalaa fokkuu taâ€™e, mataa isaatiin dadhabaa hiyyeessa taâ€™e Dandaâ€™aa Zaata Isaatiin Dureessa taâ€™etti fakkeeessudha.

Amaloota gabbaramaa qofaaf taâ€™an keessaa kan biraa: gara hundaan guutumaan guututti guutuu taâ€™uudha. Gara kamiiniyyuu hirâ€™inni Isa keessa hin jiru. Kuni ibaadan hundi Isaa qofaaf akka taâ€™uu dirqama godha. Ol-Guddisuun, garmalee kabajuun, sodaan, duâ€™aayin (kadhaan), abdachuun, tawbaan, tawakkulli, gargaarsa barbaadun, jaalala guutuu waliin gadi of qabuun, kunniin hundi akka sammuutti, shariâ€™aa fi uumamaatti (fixraatti) Isa qofaaf taâ€™uu qabu. Isaan ala wanta biraatiif taâ€™uu irraa ni dhoowwama. Namni ibaadaa kanniin keessaa wanta tokko Isaan (Rabbiin) ala kan biraatiif godhe, kan biraa kana fakkaataa Kan hin qabnetti fakkeesse jira. Kuni fakkeessu hundarra

fokkuu fi soba taâ€™eedha. ***Shirkiin garmalee fokkuu waan taâ€™ee fi zulmii daangaa olâ€™aanaa irra gahee waan of keessaa qabuuf, Rabbiin subhaanahu rahmata Of irratti katabu waliin shirkii akka hin araaramne gabroota Isaa beeksise.***â€• (Al-Jaawubul Kaafi-fuula 182-183)

Ammas ibn Al-Qayyim ni jedha: â€œWanta hunda irratti Dandaâ€™aa, wanta hunda irraa Dureessa, Ar-Rahmaan Ar-Rahiim rahmanni Isaa wantoota hundaa waliin gahe, Isaa fi uumamtoota Isaa jiddu giddu-galaa seensisuun haqa Gooftummaa, gabbaramummaa fi tawhiida Isaa keessatti hirâ€™inna fi waaâ€™ee Isaa yaada badaa yaadudha. Kana gabroota Isaatiif kaaâ€™un waan hin dandaâ€™amneedha. Sammuu fi fixraa keessattis hin dandaâ€™amu. [Shirkiin] wanta hunda caalaa fokkuu fokkinni isaa uumama qulqulluu keessatti hidda qabateedha. Wanta kana kuni ifa godha: gabbaraan Gabbaramaa isaa ol-guddisa, isaaf gadi jedha, isaaf gadi of xiqqeessa. Garmalee ol-guddisuun, kabajuun, gabbaruu fi gadi of qabuu guutuun Gooftaa Tokkicha qofaaf taâ€™a. Kuni haqa qulqulluu Isaati. ***Zulmiin hundarra fokkuun haqni Isaa wanta biraatiif kennamuudha ykn Isaa fi wanta biraa jidduutti qoodamuudha.***â€• (Al-Jawaabul Kaafi-fuula 186)

Ibn Taymiyaan yommuu waaâ€™ee Rabbii oltaâ€™aa fi uumamtoota Isaa jidduu giddu-galaa (waasixa) dubbatu, wanta jedhe keessaa: Rabbii fi uumamtoota Isaa jidduu giddu-galaa yoo mirkaneessitan, akkuma balbala eegan (waardiyaan) mootii fi lammilee jidduu taâ€™uun haaja namootaa mootitti geessu, giddu galaan isin mirkaneessitanis â€œhaajaa uumamtoota gara Rabbiitti geessu, Rabbiin karaa giddu galaa qofaan gabroota qajeelcha, rizqii kennaaf. Namoonni jiddu-galtoota kadhatu, giddu galtoonni immoo Rabbiin kadhatu.â€• jechuu keessani. Moototatti dhiyoo waan taâ€™aniif jiddu galtoonni namootaaf mootii irraa haajaa kadhatu. Yookin jiddu galtoonni kunniin moototatti dhiyoo waan taâ€™aniif namoonni nafsee ofiitin mootii kadhachuu irra jidduu galtoota kana kadhachuutu isaaniif caala. Namni akkaataa kanaan Rabbii fi uumamtoota jidduu giddu-galaa godhe, inni kaafira mushrika. Akka tawbatu ni gaafatama. Yoo tawbate tawbate, taâ€™uu baannan ni ajjeefama. Namoonni kunniin warra Rabbiitti waa fakkeessaniidha, makhluuqa Khaaliqatti fakkeessanâ€¦â€• (Majmuuâ€™al fataawaa 1/126)

(Namoonni kunniin yommuu giddu-galaa Rabbii fi uumamtoota jiddu godhan, Rabbii oltaâ€™aa mootii namootaatin wal fakkeessan. â€œAkkuma mootiin namootaa haajaa namootaa waan hin beeknef nama haajaa kana isatti geessu barbaadu, Rabbiinis nama haajaa isatti geessu barbaadaâ€• jechuun yaadan. Dhugumatti kuni, fakkeessu qofaa miti sifaata Rabbii oltaâ€™aa dhabamsiisudha. Sifaanni kunis, waan hundaa beeku, arguu, dhagayuu fi mararfachuudha. Yommuu isaan jiddu-galaa godhan, akkuma mootin namaa dhimma namoota hundaa hin beekne, hin arginee fi hin dhageenye, Rabbiinis subhaanahu hin beeku, hin dhagayu, hin argu jechuun yaadan. Dhugumatti, kuni waaâ€™ee Rabbii oltaâ€™aa ilaalchisee yaada fokkuu fi badaa yaadudha. Qurâ€™aana keesatti: **â€œGaruu Rabbiin wanta hojjattan baayâ€™ee kan hin beekne taâ€™uu yaaddan. Suni yaada keessan kan isin Gooftaa keessan ilaalchise yaaddantu isin balleesse. Kanaafu, warra kasaaran keessaa taatan.â€•** Suuratu Fussilat 41:22-23)

Ammas Ibn Taymiyaan ni jedha: â€œGiddu-galaa akka moottotii fi lammilee jidduutti taâ€™u namni Rabbii fi uumamtoota Isaa jidduutti giddu-galaa mirkaneesse (godhe), inni mushrika. Inumaa kuni amanti mushrikootaa sanamoota gabbaraniiti. Akkana jechaa turan: â€œsanamoonni kunniin siidaa nabiyyootaa fi namoota gaggaariti. Karaa isaanitiin gara Rabbii dhiyaanna.â€• Kuni shirkii Rabbiin kiristaanota irratti jibbee fi mormeedha. (Majmuuâ€™al fataawaa 1/134-135)

Ammas ni jedha: ***wanti nama ajaaâ€™ibsisuu namni sammuu qulqulluu qabu Jiraataa hin duunee irraa birmannaa kadhachuu dhiisee nama duâ€™aa irraa birmaanna kadhachuudha***. Isaan keessaa tokko ni jedha: mootii biraa haajaa yoo qabaatte, karaa nama isa gargaarutin isatti dhiyaatta. Akkuma kana sheekkonis karaa gara Isaa ittiin dhiyaataniidha.â€• Kuni dubbii warra shirkii fi jallinnaati. Dhugumatti mootiin haajaa namootaa hin beeku, adda ofiitin haajaa kana guutuu hin dandaâ€™u. Rabbiin immoo wantoota hundaa kan beekudha, iccitii fi wanta garmalee dhokate beeka. Inni waan hundaa irratti dandaâ€™aadha.â€• (Majmuuâ€™al fataawaa 18/322)

Madda:
â€œ**Nawaaqidul Iimaani al-qawliyah wal amalayah**â€• fuula 146-149 Abdulaziz bin Muhammad

Date Created
April 22, 2020
Author
admin